

COMMENTAAR

Allergenen

Volgende maand treedt nieuwe allergenenwetgeving in werking. Vanuit Europa is bepaald dat iedereen die eten of drinken aanbiedt kenbaar moet maken welke allergenen er in het product zitten. Dat moet een positief effect hebben op de voedselveiligheid van consumenten. Dit geldt dus niet alleen meer voor verpakte artikelen uit de supermarkt, maar gaat ook op voor onverpakte, verse producten.

Om aan de wetgeving te voldoen, moeten bakkers, snackbareigenaren en andere horecaondernemers bijhouden welke stoffen er in hun handelswaar zitten. Bovendien moeten ze dit communiceren aan hun klanten, bijvoorbeeld via icoontjes op de menukaart, maar het personeel mag ook mondeling toelichten of er sesamzaad, soja of sulfiet in de soep is verwerkt. Nu ligt het nogal voor de hand dat koks precies weten welke stoffen er in het door hun bereide voedsel zitten. Dat ze dit van Brussel moeten bijhouden én communiceren, levert mogelijk wat extra werk op, maar dat een restauranthouder vorige week in de Volkskrant liet optekenen 'er absoluut niet klaar voor' te zijn, lijkt me schromelijk overdreven. Tegelijkertijd vraag je je af of voedsel door deze maatregel echt veiliger wordt. Iemand die allergisch is, is sowieso alert op wat hij voorgeschiedt krijgt, daar heeft hij deze wet niet voor nodig. Is dit nu zo'n voorbeeld van wetgeving die de komende vijf jaar, nu Frans Timmermans verantwoordelijk is voor 'betere regelgeving', geen kans van slagen meer heeft?

Cindy Castricum
Hoofdredacteur SC

Volg mij op Twitter via @CindyCastricum

Toetsingsverbod Grondwet is relict uit 1848

Rechtshouders moeten wetten kunnen toetsen aan de Grondwet. Frits Bakker en Kees Sterk van de Raad voor de rechtspraak doen een beroep op het parlement om snel een einde te maken aan een verbod dat niet meer van deze tijd is.

RECHT EN RECHTSpraak

In Nederland vierden we dit jaar het tweehonderdjarig bestaan van het Koninkrijk en de Grondwet. Een goede aanleiding om onze zegeningen te tellen, maar ook een moment om de balans op te maken. Als een van de weinige democratieën kent onze Grondwet een toetsingsverbod. Het is de rechter verboden te beoordelen of de door het parlement vastgestelde wetten in strijd zijn met de grondrechten van burgers zoals die na een lange strijd in de afgelopen eeuwen zijn neergelegd in de Grondwet. Hij mag wetten wel toetsen aan internationale verdragen waarbij ons land partij is en waarin die grondrechten ook zijn vastgelegd, maar niet aan onze eigen Grondwet. Het betreft een relict uit 1848, waarvan de betekenis allang is achterhaald.

Afronding

Hoewel grondwetswijzigingen meestal lang duren en ingewikkeld zijn, is dat nu eens niet het geval. De Tweede en Eerste Kamer hebben in de samenstelling van voor de jongste verkiezingen namelijk al een wetsvoorstel dat hiertoe strekt (in eerste lezing) aanvaard. Voor de behandeling in tweede lezing nam onlangs GroenLinks-Kamerlid Van Tongeren de verdediging van het voorstel op zich. De vraag is waar men nog op wacht met het afronden van deze grondwetswijziging. Is het een kwestie voor juridische fijnslippers? Allerm minst. Het gaat bij de bescherming van grondrechten om de bescherming van de rechten van burgers tegen een al te opdringerige overheid. En niet om die overheid

Viering van 200 jaar Grondwet op 29 maart van dit jaar in het Haagse stadhuis. Volgens Frits Bakker en Kees Sterk van de Raad voor de rechtspraak moeten rechtshouders wetten aan de Grondwet kunnen toetsen om de kwaliteit van onze democratische samenleving te waarborgen.

Foto: Frank Jansen/Nationaal Comité 200 jaar Koninkrijk

te beperken of te hinderen, maar om de kwaliteit van onze democratische samenleving te waarborgen. Het zijn de rechten die de harde kern van de rechtsstaat en de democratie vormen: vrijheid van meningsuiting, recht op privéleven, bescherming tegen aantasting van eigendom, het recht op een eerlijk proces, het recht op gelijke behandeling, et cetera. Rechten die de overheid moet eerbiedigen en beschermen. Maar wat als de overheid dit niet doet?

Wat als een wettelijke bepaling onvoldoende rekening houdt met die grondrechten? Het kan dan bijvoorbeeld gaan om wetgeving die de vrijheid van meningsuiting van burgers beperkt of wetgeving die de financiële aanspraken van burgers tegen de overheid vermindert op een manier die niet door de beugel kan. Of wetgeving die onvoldoende respect toont voor de rechten van religieuze minderheden. Dan is het essentieel dat er een beroep op de onafhankelijke rechter openstaat, die de wetgever kan corrigeren. Door het toetsingsverbod kan de

rechter dit alleen door de overheid te houden aan de verdragen die met andere landen zijn gesloten en waarin dezelfde grondrechten zijn vastgelegd als in de Nederlandse Grondwet. Hij kan dan alleen de daarmee strijdige bepaling buiten toepassing laten in de zaak die aan hem is voorgelegd. Een garantie dat de betreffende wet dan ook wordt ingetrokken of aangepast is er niet.

Kloppend hart

Het is daarom belangrijk dat de Tweede en Eerste Kamer een einde maken aan het toetsingsverbod. Het is een vreemde en internationaal gezien zeldzame constructie, die niet meer past bij deze tijd en het belang van onze Grondwet ernstig tekortdoet. Onze Grondwet moet worden wat het in veel landen is, het kloppend hart van de democratie. Waarbij zaken die voor de rechter worden gebracht, worden begeleid door felle discussies waarin fundamentele keuzes scherp in beeld worden gebracht. Denk aan de uitspraak van het Duitse constitutionele hof eind

2012 over de wel of niet grondwettelijkheid van de financiële steun aan zwakke eurolanden. Constitutionele toetsing kan voorkomen dat door wetgeving rechten en zeggenschap van burgers sluipenderwijs worden aangetast. Zo biedt het een tegenwicht aan de waan van de dag waaraan de politiek en de markt onderhevig zijn. Toetsing aan de Grondwet door onafhankelijke rechters die de rechten en vrijheden van burgers beschermen, mag daarom niet in Nederland ontbreken.

Frits Bakker en Kees Sterk

Voorzitter respectievelijk rechterlijk lid van de Raad voor de rechtspraak

Ook een opiniebijdrage leveren?

Heeft u een interessante mening over in aantocht zijnde wet- en regelgeving of vindt u dat regels hoognodig aan verandering of vervanging toe zijn? Neem dan contact op via redactie@sconline.nl.

STAAT EN RECHT

Sinterklaas en grondrechten

In sommige gemeenten in Nederland was het sinterklaasfeest in mijn schooljaren controverseel. Waar een zeer strikt protestants geloof de overhand had, keurde men deze speelse vorm van heiligenverering af. De gestalte van een bisschop met een op de mijter geborduurd kruis kon daar niet door de beugel.

Bij het kinderfeest denk ik altijd ook een beetje aan de heilige Nicolaas, een Griekse bisschop in Klein-Azië (270-343), patroon van talloze kerken in het Middellandse Zeegebied, en ook van de katholieke basiliek in Amsterdam. In Zuid-Oost Europa wordt het feest van de St. Nicolaas tot op de dag van vandaag serieus gevierd, soms in de vorm van een kinderfeest dat herinnert aan de overlevering dat hij onopgemerkt financiële bijdragen toespeelde aan arme gezinnen met kinderen. Hij deed dat zelf, zonder personeel. Misschien komt het wel daardoor dat bij mij nooit de gedachte is opgekomen dat deze heilige de meester zou zijn van minachtend bejegende knechten. Maar intussen heeft de Nederlandse variant van het sinterklaasfeest zijn onschuld verloren. De

te lang verdoezelde schande van de Nederlandse slavenhandel en slavenhouderij legt een mentale hypothese op de relaties in onze samenleving. Vanaf het moment dat de verbeelding van Zwarte Piet controversieel werd, is een spiraal van boosheid ontstaan. Tradities zijn evenwel per definitie veranderlijk. Verstandige burgemeesters, zoals die van Amsterdam, stimuleren een ontwikkeling in de gestalte van de Pieten die de traditie niet negeert, maar evenmin de respectabele wens van Nederlanders van Afrikaanse afkomst, verschoond te blijven van negatieve stereotypingen.

De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 12 november 2014 (201406757/1/A3) laat weer eens zien hoe waardevol de ordenende werking van het recht is, ook – of misschien wel juist – wanneer de rechter geen orakel in sociale conflicten wil zijn. In een overweging ten overvloede onderkent de raad dat mensen daardoor teleurgesteld kunnen zijn. Maar de raad doet wel iets anders: hij doorbreekt het beeld alsof het bij de handhaving van grond-

rechten slechts gaat om begrenzing van overheidsingrijpen. De schuurvlakken van grondrechten bevinden zich in het hart van de samenleving, waar mensen op elkaar zijn aangewezen, ondanks verschillen in waardenpatronen, levensovertuigingen en leefstijlen. Anders dan de rechtbank verlangt de raad niet van de burgemeester dat hij de Pietgestalte herbepaalt. Zoiets behoort niet tot zijn bevoegdheden op het gebied van de openbare orde. Onze Grondwet en wetten beschermen zowel tegen discriminatie als tegen mateloze bemoeizucht van de overheid met de manieren waarop we ons manifesteren. Wie zich met de werking van grondrechten bezighoudt, kan in deze uitspraak een nieuwe aanwijzing vinden dat het paradigma van de grondrechtenbescherming is veranderd. De traditionele conflictstof tussen burgers en bedilzuchtige overheden maakt steeds meer plaats voor de fricties in een samenleving met uiteenlopende visies op het samenleven. De overheid wordt niet meer alleen beoordeeld op haar terughoudendheid inzake ingrepen in de persoonlijke vrijheid, maar steeds meer op het vermogen verschillende visies

op die vrijheid in goede banen te leiden. Bevorderen van sociale cohesie zonder opgelegde gelijkgezindheid moet haar doel zijn. De dertig jaar geleden nog als een soort toegift beschouwde 'horizontale werking' van grondrechten blijkt tot de kern van de zaak te behoren.

Precies dat wordt door de Afdeling bestuursrechtspraak uitgesproken. Pietcritici kunnen zich inzake hun grondrecht op bescherming van het persoonlijk leven (dat ook het recht omvat, niet aan negatieve stereotypingen te worden blootgesteld) tot de rechter wenden in een civielrechtelijke procedure, of in de ernstigste situaties tot het Openbaar Ministerie. Maar de burgemeester mag zijn bevoegdheden inzake de handhaving van de openbare orde niet gebruiken om zijn antwoord op een vraag die burgers verdeeld houdt, aan de samenleving op te leggen.

Ernst Hirsch Ballin

Hoogleraar aan Tilburg University en de Universiteit van Amsterdam